

Türkiye'de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz

Yazarlar: Bekir S. Gür, Talip Küçükcan
Yayınevi: SETA Yayınları, Ankara
Basım yılı: 2009
Sayfa sayısı: 238
ISBN: 978-605-4023-03-5

Bekir S. Gür ve Talip Küçükcan'ın kaleme aldığı "Türkiye'de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz" kitabı SETA Yayınları tarafından 2009 tarihinde yayınlanmıştır. Türk yükseköğretim sistemini dünyadaki belli başlı ülkelerin yükseköğretim sistemleri ile karşılaştırmalı olarak derinlemesine inceleyen bu kitap, diğer ülkelerin yükseköğretimlerini inceleyerek Türk yükseköğretimini benzer ve farklı yönlerini, güçlü ve zayıf yanlarını gözler önüne sermektedir. Böylece, Türk yükseköğretime dair aşılamayan sorunların başka ülkelere nasıl çözüldüğü konusunda okuyucuları aydınlatmaktadır. Bu kitap, yükseköğretim konusuna gönül verenlerin ve yükseköğretim ile ilgili meselelerin çözümünü için uğraşanların kütüphanelerinde bulunması gereken önemli bir eser olduğu söylenebilir.

Yükseköğretimin yeniden yapılandırılması sürecinde yapılması gerekenler konusunda stratejik bir çerçeve sunan bu kitap altı bölümden oluşmaktadır. Kitabın birinci bölümünde dünyada yükseköğretimle ilgili öne çıkan konular belirtilmekte ve bu öne çıkan konular arasında yükseköğretim görmek isteyen öğrenci sayısındaki artış, artan eğitim maliyet ve harcamaları, yükseköğretimde yönetsel ve mali özerklik, küreselleşme, hesap verebilirlik ve eğitimde nitelik, programların güncellenmesi, öğretim üyesi ihtiyacı ve nitelikli öğretim üyesi yetiştirme, mezuniyet sonrası istihdam gibi konular olduğu gösterilmektedir. Birinci bölümünde, Türk yükseköğretiminin karşı karşıya kaldığı sorunlara da yer verilmektedir. Yazarlar, üniversite giriş sisteminin fırsat eşitliğini engellediğini, üniversitelerin toplumla bütünleşemediğini ve toplumun ihtiyaçlarına kayıtsız kaldığını, üniversite idaresinin ve yükseköğretim üst idaresinin demokratik katılımcılıktan uzak, aşırı merkezîyetçi ve mutlakîyetçi olduğunu, kurumsal özerkliğin çok az olduğunu, akademik özgürlüğün kısıtlandığını, üniversitelerin iş dünyasının ihtiyaçlarına zamanında cevap vereme-

diğini, üniversiteler arasında kalite farkının olduğunu, üniversitelerin bilim üretme konusunda kendilerinden bekleneni veremediğini ve üniversiteler arasında rekabet olmadığını vurgulamaktadırlar.

Kitabın ikinci bölümünde, yükseköğretimle ilgili kavramsal çerçeve detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Üniversite kavramının tarihsel gelişimi orta çağdan itibaren ele alınmakta ve orta çağda biçimlenmeye başlayan üniversite, lisans derecesi, yüksek lisans derecesi ve felsefe doktoru gibi terimlerinin ve bazı niteliklerinin günümüze kadar taşındığı belirtilmektedir. Bu bölümde ayrıca, üniversitelerin özerkliği, akademik özgürlük, idari ve mali özerklik kavramları açıklanmakta, üniversitelerin yeniden yapılanmasında akademik özgürlüğün ve üniversite özerkliğinin öneminin arttığı ifade edilmektedir. Dünyada yükseköğretim kurumlarına ayrılan kaynaklarının belirlenmesinde ortaya çıkan yeni mekanizmalarla ve eğilimlerle kurumların mali özerkliğinin arttığı ve yeni hesap verebilirlik prosedürlerini ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bu bölümde, Avrupa ülkelerinde yükseköğretim kurumlarına ayrılan kamu kaynaklarının çeşitleri, ülkelere göre kamu ödeneklerinin kullanılmasına dönük hesap verebilirlik uygulamaları ve ülkelere göre üniversitelerin özerklik düzeyleri hakkında da bilgi verilmektedir. Küreselleşme ile birlikte, üniversitelerin bağlamı değişmeye başlamış olup, genel olarak üniversitenin belirli insanların çıkarlarına hizmet eden bir kurum olmaktan çıkarılıp, "mega üniversite" gibi toplumun büyük bir kesiminin ihtiyaç ve taleplerini karşılayacak bir yapıya kavuşturulması gerekli görülmektedir. Bunun içinde üniversitelerin yerleşik birçok değerlerini, akademik programlarını, organizasyon yapılarını, finans sistemlerini, hizmet sunma yöntemlerini yeniden gözden geçirmeleri gerektirdiğinin önemi vurgulanmaktadır. İkinci bölümde ele alınan diğer konular arasında, üniversitelerde liderlik ve yönetim, yükseköğretim ku-

rumlarında rektör belirleme süreci, kalite ve mali kaynak, OECD ülkelerinde yükseköğretimde yeniden yapılanma ve Bologna süreci bulunmaktadır.

Dünyadaki yükseköğretim sistemlerinin anlatıldığı üçüncü bölümde, dünya yükseköğretiminde bir model olarak ön plana çıkan Amerikan yükseköğretim sistemi, köklü yükseköğretim sistemlerine sahip Avrupa ülkelerinden Almanya, Fransa, İngiltere ve İsveç’in yükseköğretim sistemleri, okullaşma oranı açısından yükseköğretimde çok büyük bir ilerleme sağlayan ve bu açıdan Türk yükseköğretimine örnek teşkil edebilecek Polonya’nın yükseköğretim sistemi, Ortadoğu’da küçük bir ülke olan ama oldukça gelişmiş üniversitelere sahip olan İsrail’in yükseköğretim sistemi, gelişmiş bir yükseköğretim sistemine sahip Japonya’nın yükseköğretim sistemi ve son yıllarda büyük bir gelişme sergileyerek dünyanın en büyük yükseköğretim sistemine sahip olmayı başaran Çin Halk Cumhuriyeti’nin yükseköğretim sistemleri hakkında detaylı bir biçimde bilgi verilmektedir.

Kitabın dördüncü bölümünde, Türkiye’de yükseköğretimin tarihsel arka planını ve esaslarını belirleyen hukuksal dü-

zenlemelerden bahsedilmektedir. Osmanlı döneminden itibaren, Türkiye’de yükseköğretimin tarihsel süreci anlatılmaktadır. Ayrıca, dördüncü bölümde yazarlar üniversitelerin, meslek kuruluşlarının, işadamlarının oluşturduğu derneklerin ve siyasi partilerin hazırladığı anayasa taslaklarında yükseköğretim konusunda önerilen hükümleri de incelemektedirler.

Türkiye’de yükseköğretimde karşımıza çıkan belli başlı sorunların ele alındığı beşinci bölümde, merkezîyetçi sistem, kurumsal yönetim, mali özerklik, akademik yükseltme, akademik özgürlük, üniversite giriş sınavı ve arz-talep dengesi, araştırmacı ve öğretim üyesi yetiştirme, üniversite-toplum ilişkisi, üniversite-iş dünyası ilişkisi ve eğitimde kalite ile ilgili temel sorunlar detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Kitabın son bölümü olan altıncı bölümünde ise Türk yükseköğretiminde karşılaşılan ve bir önceki bölümde ele alınan temel sorunlara öneriler getirilmektedir.

Doç. Dr. Süphan Nasır

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul
suphan@istanbul.edu.tr